

Sammanfattning

I detta ärende behandlar utskottet ett antal motioner som väckts under den allmänna motionstiden år 1998 och som rör påföljdsfrågor. Motionerna gäller bl.a. utformningen av verksamheten vid kriminalvårdsanstalterna, behandlingen av kvinnor inom kriminalvården, situationen för barn vars föräldrar är frihetsberövade, frigivningsförberedelser och möjligheterna till straffverkställighet i andra länder.

Utskottet avstyrker samtliga motioner.

Till betänkandet har fogats 18 reservationer och ett särskilt yttrande.

Motionerna

Motioner väckta under den allmänna motionstiden 1998

1998/99:Ju501 av Maud Ekendahl och Elizabeth Nyström (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett slopande av ersättning för fysisk träning under häktningstiden.

1998/99:Ju502 av Maud Ekendahl och Elizabeth Nyström (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om betalningsansvaret för behandling i anslutning till villkorlig frigivning.

1998/99:Ju504 av Maud Ekendahl (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att beslutanderätten för behandling enligt paragraf 34-regeln, gällande en strafftid på upp till två års fängelse, bör tillfalla kriminalvårdsmyndighetens chef.

1998/99:Ju505 av Kjell Eldensjö (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande försöksverksamhet med intensivövervakning med elektronisk kontroll enligt back door-modellen.

1998/99:Ju507 av Christina Axelsson och Cinnika Beiming (s) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utreda vem som skall bestämma om placering och vem som skall bekosta frigivningsförberedelserna,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jämställdheten inom kriminalvården.

1998/99:Ju509 av Inger Davidson m.fl. (kd, s, m, v, c, fp, mp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till plan för ombyggnad av anstalter i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att barnpsykologisk expertis bör finnas tillgänglig på anstalter där barn vistas,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att vid anstaltsplacering hänsyn tas till vikten av att vidmakthålla eller bygga upp kontakten med familjen, övervakaren, arbetskamraterna och andra resurspersoner.

1998/99:Ju904 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

23. att riksdagen hos regeringen begär förslag innebärande att manliga och kvinnliga fängelsedömda skall avtjäna fängelsestraff åtskilda i enlighet med vad som anförts i motionen,

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om meningsfullt utnyttjande av fängelsetiden,

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rymningar från slutna anstalter,

26. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om strikta permissionsregler,

27. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om intensivövervakning med elektronisk kontroll vid permissioner och frigångar,

28. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om disciplinåtgärder för livstidsdömda,

29. att riksdagen hos regeringen begär en utredning om hur medicinsk behandling av sexualbrottslingar skall kunna utvecklas i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:Ju907 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att frivården bör utveckla behandling och påföljder anpassade till kvinnor,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att närhetsprincipen skall vägas in vid effektivisering av beläggningen på fängelser,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvecklande av rehabiliteringsinsatser för kvinnor,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rättvis fördelning av resurser på manliga respektive kvinnliga anstaltsplatser,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att inte inrätta särskilda avdelningar för interner med avvisningsbeslut i domen,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att förbättra och utveckla undervisning på fängelserna,

1998/99:JuU27

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en utredning bör tillsättas för att undersöka möjligheterna till utökad användning av elektronisk intensivövervakning,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tillsätta lekmanövervakare direkt vid fängelsedomen,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rehabiliteringsplaner,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en översyn av kostnadsansvaret för § 34-hemmen.

1998/99:Ju913 av Gun Hellsvik m.fl. (m) vari yrkas

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kvinnliga fängelsedömda och meningsfullt utnyttjande av fängelsestiden i enlighet med vad som anförts i motionen,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rymningar från slutna anstalter, strikta permissionsregler och intensivövervakning med elektronisk kontroll vid permissioner och frigångar i enlighet med vad som anförts i motionen,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om disciplinåtgärder för livstidsdömda och medicinsk behandling och terapi för sexualbrottslingar i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:Ju917 av Gun Hellsvik m.fl. (m) vari yrkas

16. att riksdagen hos regeringen begär förslag till en ny verkställighetslagstiftning i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:Ju918 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp) vari yrkas

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om psykologisk behandling.

1998/99:Sf622 av Gun Hellsvik m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvisning på grund av brott och överförande av lagföring till annan stat.

1998/99:So462 av Helena Bargholtz m.fl. (fp) vari yrkas

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en oberoende utvärdering av behandlingsmetoder för män som begått vålds- och sexualbrott mot kvinnor.

1998/99:A810 av Maria Larsson m.fl. (kd) vari yrkas

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behandling av misshandlande män under deras strafftid.

Utskottet

I detta betänkande behandlar utskottet ett antal motioner som rör påföljdsfrågor. Motionerna har väckts under den allmänna motionstiden år 1998.

I motion Ju917 (m) begärs att regeringen snarast tar initiativ till en ny verkställighetslag.

I proposition 1997/98:95 Ändringar i kriminalvårdslagstiftningen, m.m. övervägde regeringen Fängelseutredningens förslag till en ny lag om verkställighet av fängelsestraff (SOU 1993:76). Regeringen gjorde därvid bedömningen att det då inte fanns anledning att lägga fram något förslag om en ny verkställighetslag.

Utskottet konstaterade vid behandlingen av propositionen att det i och för sig fanns en del omständigheter som talade för en ny lag om verkställighet av fängelsestraff. Här tänkte utskottet bl.a. på de förändringar som hade skett när det gäller verkställighetsinnehållet. En ny lag krävde dock enligt utskottet en mer genomgripande redaktionell översyn av bestämmelserna i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt (KvaL). Vidare hade kriminalvårdens verksamhet efter det att Fängelseutredningens arbete avslutats genomgått en hel del förändringar, både organisatoriskt och vad gällde den närmare utformningen av verkställighetens innehåll. Detta innebar enligt utskottets uppfattning att ytterligare överväganden i frågan krävdes. Därtill konstaterade utskottet att några mer påtagliga tillämpningsproblem inte hade visat sig såvitt avsåg regleringen i KvaL. Utskottet delade därför regeringens uppfattning att det just då inte borde läggas fram något förslag om en ny lag om verkställighet. Utskottet var inte heller berett att förorda att ett ytterligare utredningsarbete sattes i gång (bet. 1997/98:JuU19 s. 7).

Enligt vad utskottet inhämtat har regeringen för avsikt att på nytt överväga frågan om en ny verkställighetslag.

Som utskottet tidigare anfört finns det vissa omständigheter som talar för att en ny verkställighetslag bör införas. Utskottet kan också konstatera att regeringen har för avsikt att ta frågan under nytt övervägande. Det finns därför enligt utskottet inte anledning för riksdagen att vidta några åtgärder med anledning av motionen. Motion Ju917 avstyrks i nu behandlad del.

Verksamheten vid kriminalvårdsanstalterna

Verkställighetsinnehållet

I motion Ju904 och Ju913 (båda m) förespråkades att fängelsetiden bör användas till något meningsfullt, t.ex. för arbete och utbildning och att tillräckliga resurser måste tilldelas kriminalvården för detta ändamål. Även motion Ju907 (v) tar upp frågan om förbättrad utbildning för de intagna. I motion Ju918 (mp) begärs bl.a. att kognitiva behandlingsprojekt utvecklas på anstalterna för att intagna med psykiska störningar skall lära sig att hantera livet utanför fängelset. Därigenom kan återfall i brott förebyggas. Vidare begärs att personer med en psykisk störning ges en adekvat medicinsk behandling.

Av 10 § KvaL följer att en intagen under arbetstid skall ges möjlighet till arbete, undervisning, utbildning, arbetsträning, särskilt anordnad verksamhet som syftar till att motverka brott eller missbruk eller någon annan lämplig sysselsättning som såvitt möjligt främjar utsikterna för honom att efter frigivningen inordna sig i samhället. Av andra stycket i bestämmelsen framgår

vidare att en intagen som har behov av medicinspsykologisk eller någon annan särskild behandling skall beredas sådan, om det kan ske med hänsyn till anstaltstidens längd och den intagnes förutsättningar.

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden som tagit upp utbildningens och behandlingens betydelse. I samband med behandlingen av budgetpropositionen för år 1997 anförde utskottet sammanfattningsvis att innehållet i verkställigheten under senare år hade utvecklats och att utskottet hade varit pådrivande i det arbetet. Utskottet konstaterade också att ansträngningarna i det avseendet fortsatt. Vad gällde den då behandlade motionen ansåg utskottet att tankegångarna i denna inte innehöll något nytt som borde föranleda en åtgärd från riksdagens sida och avstyrkte motionen (bet. 1996/97: JuU1 s. 57 f). Också i 1998 års budgetbetänkande behandlade utskottet motioner med detta innehåll. Utskottet fann då inte anledning att frångå sina tidigare ställningstaganden och avstyrkte motionerna (bet. 1997/98: JuU1 s. 59 f).

Regeringen anför i budgetpropositionen för år 1999 att verkställighetens innehåll skall syfta till att motverka återfall i brott. Innehållet skall därvid anpassas till de dömdas behov. Kriminalvården skall enligt regeringen medverka till att de intagna i anstalt får en sådan behandling och ett sådant stöd att de efter frigivningen kan leva ett laglydigt och värdigt liv. Av grundläggande betydelse är att de som frigges har tillfredsställande utbildning. Inslaget av grundläggande praktisk och teoretisk utbildning skall därför förstärkas ytterligare. Utgångspunkten skall vara att alla intagna i anstalt som har behov av det skall erbjudas grundskoleutbildning och att de som så önskar skall erbjudas gymnasieutbildning. Vidare är verksamheten inom arbetsdriften väsentlig för att skapa förutsättningar för de intagna att komma in i arbetslivet efter frigivningen. Arbete bör kombineras med praktisk och teoretisk utbildning. Enligt regeringen skall de intagna under verkställigheten även ges erforderlig behandling för drogmissbruk, psykiska störningar, m.m. (prop. 1998/99:1 utg.omr. 4 avsnitt 7.4.2). I regleringsbrevet för budgetåret 1999 för kriminalvården understryker regeringen också att inslagen av grundläggande praktisk och teoretisk utbildning skall förstärkas ytterligare och att möjligheten till arbete skall tillvaratas. Vidare skall verksamheten med brotts- och missbruksrelaterade påverkansprogram fortsätta att utvecklas och kvalitetssäkras. Särskild uppmärksamhet skall ägnas situationen för bl.a. psykiskt störda intagna.

I kriminalvårdens budgetunderlag för år 2000 anges att programverksamheten skall byggas ut och kvalitetssäkras. För varje klient skall det verkställighetsinnehåll kunna erbjudas som bäst överensstämmer med hans behov. Härvid skall även möjligheterna att förebygga återfall i brott beaktas (s. 20).

Utskottet håller i och för sig med motionärerna om att det är viktigt att fängelsetiden ges ett meningsfullt innehåll och att de intagna därvid erbjuds lämplig sysselsättning. Utskottet har också varit pådrivande i arbetet med att förbättra verkställighetsinnehållet. Numera är frågan om hur verksamheten inom anstalterna skall utformas en prioriterad fråga inom kriminalvården. Insatser görs bl.a. för att förstärka utbildningsinsatserna och förbättra programverksamheten. Enligt utskottets mening fordras det för närvarande inte

Behandling av män som begått vålds- eller sexualbrott

I motion A810 (kd) anförs att strafftiden för män som begått vålds- och sexualbrott bör användas för behandling, t.ex. genom psykoterapi och grupp-terapi, så att de inte återfaller i brott. I motion Ju904 (m) och Ju913 (m) begärs att regeringen utreder hur den medicinska behandlingen av sexualbrottslingar skall kunna utvecklas. Slutligen begärs i motion So462 (fp) att planerad utvärdering av befintliga behandlingsmetoder för män som begått vålds- och sexualbrott skall göras av oberoende forskare.

Utskottet har vid ett flertal tillfällen tidigare tagit ställning till liknande yrkanden, senast under riksdagsåret 1997/98. Utskottet uttalade därvid att frågor om behandling av män som dömts för våldsbrott mot kvinnor intar en särställning då det är synnerligen angeläget att risken för återfall i sådan brottslighet minimeras. Utskottet välkomnade att regeringen tagit vissa initiativ i sammanhanget. Regeringen hade givit Kriminalvårdsstyrelsen i uppdrag att, i samråd med Socialstyrelsen, kartlägga vilka metoder som används för behandling av män som dömts för våldsbrott mot kvinnor och att överväga behoven av en utbyggnad av behandlingen för dessa män. Därutöver hade regeringen aviserat att 2 miljoner kronor skulle sättas av för en utvärdering av i vilken utsträckning befintliga behandlingsmetoder för män som begått våldsbrott och sexualbrott mot kvinnor är lämpliga och verksamma. Enligt utskottet var det uppenbart att det behövdes både en ökad överblick över befintliga behandlingsformer och program och en ökad kunskap om huruvida nuvarande program var verkningsfulla. I fråga om hur utvärderingen skulle göras konstaterade utskottet att det rådde olika synsätt mellan företrädare för olika yrkesgrupper och mellan olika vetenskapstraditioner i fråga om vilken behandling av män som dömts för vålds- och sexualbrott som är lämplig och verksam. Utskottet utgick från att regeringen hade detta för ögonen när formerna för utvärderingsarbetet bereddades vidare inom Regeringskansliet. Något särskilt uttalande från riksdagens sida var därför enligt utskottets mening inte nödvändigt (bet. 1997/98:JuU13 s. 45 f).

Kriminalvårdsstyrelsen och Socialstyrelsen har slutfört sitt uppdrag och återrapporterat det till regeringen i februari i år. Kartläggningen av vilka program som används för behandling av män som dömts för våldsbrott mot kvinnor visar att sådana bedrivs vid sju frivårdsheter och fem kriminalvårdsanstalter. Programmen genomförs huvudsakligen i samtalsform i grupp och ofta i samarbete med polis och socialtjänst. Problematiken tas även upp i sex- och samlevnadskurser eller i gruppsamtal om relationer, vid anstalter som har allmänna våldsbrottsprogram.

Kartläggningen skall användas vid den utvärdering av i vilken utsträckning befintliga metoder är lämpliga och verksamma, som regeringen tidigare aviserat och avsatt medel för. De närmare formerna för denna utvärdering bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Det kan i sammanhanget även nämnas att kriminalvården avser att under de närmaste åren utveckla insatserna för män som dömts för vålds- eller

sexuallbrott mot kvinnor. Målsättningen är att alla sexuallbrottsdömda skall delta i brottsrelaterade program som är direkt utformade för dem. Under år 1999 inleddes en försöksverksamhet för sexuallbrottsdömda på anstalterna med ett risk- och behovsinstrument (SVR-20). Instrumentet är ett hjälpmedel för att bedöma riskfaktorer för återfall i likartade brott i syfte att möta den intagnes behov av insatser, särskilt med avseende på psyko-terapeutisk behandling. Ett liknande bedömningsinstrument (SARA) kommer att införas på försök för att utveckla insatserna för dem som dömts för misshandel av sin partner eller före detta partner (Kriminalvårdens budgetunderlag för år 2000 s. 22).

Som ovan framgått pågår för närvarande arbete inom Regeringskansliet med att göra en utvärdering av i vilken utsträckning befintliga behandlingsmetoder för män som har begått våld- eller sexuallbrott mot kvinnor är lämpliga och verksamma. Utskottet anser att denna utvärdering bör avvaktas. Motionerna Ju904, Ju913 och A810 avstyrks i nu behandlade delar.

I fråga om de närmare formerna för utvärderingen är det självklart viktigt att utvärderingen blir så objektiv som möjligt. Utskottet utgår därför från att regeringen vid planeringen härav beaktar att olika synsätt råder bland olika yrkesgrupper och vetenskapstraditioner i fråga om lämpligheten av olika metoder. Utskottet avstyrker motion So462 i denna del.

Disciplinåtgärder för livstidsdömda

I motionerna Ju904 och Ju913 (båda m) efterlyses regler som gör det möjligt att vidta disciplinåtgärder gentemot livstidsdömda.

Tidigare fanns det i 47-49 §§ KvaL bestämmelser om disciplinär bestraffning av intagna i kriminalvårdsanstalt dels genom tidsstillägg, dels genom varning. I samband med att bestämmelserna om villkorlig frigivning ändrades år 1998 togs möjligheten till tidsstillägg bort. I stället infördes nya bestämmelser om möjligheten att senarelägga den villkorliga frigivningen i 26 kap. 7 § brottsbalken. Enligt dessa får tidpunkten för villkorlig frigivning senareläggas med högst 15 dagar varje gång den dömda i väsentlig grad bryter mot vad som gäller för verkställighet i anstalt (prop. 1997/98:96, bet. JuU21, rskr. 275).

Reglerna om senareläggning av villkorlig frigivning innebär att de livstidsdömda som fått sitt straff tidsbestämt kan få sin frigivning framflyttad. För övriga livstidsdömda innebär reglerna ingen ändring.

Frågan om disciplinär bestraffning av långtidsdömda togs upp av Fängelseutredningen i betänkandet Verkställighet av fängelsestraff (SOU 1993:76 s. 365 f). Utredningen ansåg bl.a. att det förelåg ett behov av ytterligare sanktionsregler, och utredningen föreslog därför att det skulle vara möjligt att göra avdrag på den ersättning som utgår till en intagen för deltagande i anvisad verksamhet samt att besluta om ensamvistelse i den intagnes bostadsrum. Fängelseutredningens förslag avseende det disciplinära sanktionssystemet har inte lett till lagstiftning.

Regeringen anförde i proposition 1997/98:95 att frågan om det disciplinära sanktionssystemet borde tas upp i samband med utformandet av en ny verkställighetslag.

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden rörande disciplinåtgärder, senast i samband med behandlingen av den ovan nämnda propositionen. Utskottet hänvisade då till de nya bestämmelserna om senareläggning av den villkorliga frigivningen. Utskottet utgick från att misskötsamhet från den intagnes sida under verkställigheten men innan straffet blivit tidsbestämt – i enlighet med dittillsvarande praxis – beaktades vid prövningen av om livstidsstraffet genom nåd borde omvandlas till ett tidsbestämt straff. Något initiativ från riksdagen var enligt utskottets mening inte påkallat (bet. 1997/98:JuU19 s. 19 f).

Utskottet ser inget skäl att nu uttala en annan uppfattning än den som utskottet gav uttryck för vid riksmötet 1997/98. Motionerna Ju904 och Ju913 avstyrks i nu behandlade delar.

Rymningar

I motionerna Ju904 och Ju913 (båda m) betonas vikten av att säkerheten i fängelserna även i fortsättningen ligger på en hög nivå.

Utskottet har vid flera tillfällen tidigare behandlat motioner angående säkerheten i anstalterna, senast i samband med budgetpropositionen för år 1998. I propositionen anförde regeringen att det totala antalet rymningar direkt från anstalt fortsatt att minska. Till belysning av detta redovisade regeringen en del uppgifter från Kriminalvårdsstyrelsen. Uppgifterna avsåg åren 1994, 1995 och 1996. Från anstalterna i säkerhetsklass I hade ingen rymning skett under perioden. Från anstalterna i klass II hade fem, noll respektive tre rymningar ägt rum. Från anstalterna i klasserna III och IV hade antalet rymningar i vardera klassen varit betydligt högre men de hade å andra sidan halverats under den aktuella perioden. När det gällde permissioner som missköts på så sätt att den intagne inte återkommit i tid anförde regeringen att dessa hade minskat från 0,8 procent år 1992 till 0,3 procent år 1996. Utskottet konstaterade med anledning av det anförda att säkerheten inom kriminalvården var hög. Enligt utskottets mening var det också självklart att det skulle vara så. Något uttalande från riksdagens sida i frågan var således inte påkallat, och utskottet avstyrkte motionerna (bet. 1997/98:JuU1 s. 60 f).

I årets budgetproposition har regeringen konstaterat att verksamhetsmålen är uppfyllda; antalet avvikelser från anstalt är få och antalet misskötta permissioner fortsätter att minska (prop. 1998/99:1 utg.omr. 4). Detta framgår även av kriminalvårdens årsredovisning för år 1998. Enligt denna ägde t.ex. ingen rymning rum från anstalterna i de två högsta säkerhetsklasserna under år 1998.

Utskottet konstaterar att säkerheten inom anstalterna är fortsatt mycket hög. Något uttalande från riksdagens sida är inte erforderligt i frågan. Utskottet avstyrker motionerna Ju904 och 913 i denna del.

Placering

I motionerna Ju904 och Ju913 (båda m) begärs att regeringen snarast vidtar åtgärder i syfte att låta kvinnliga och manliga fängelsedömda avtjäna fängelsestraff på skilda anstalter. Regeringen bör därvid enligt motionärerna ta initiativ för att komplettera kriminalvården med ytterligare ett kvinnofängelse på lämplig plats i Sverige.

Andelen kvinnor som är inskrivna i anstalt har mer än fördubblats under den senaste tjugooårsperioden. Numera utgör kvinnorna ca 5,5 % av anstaltspopulationen.

Förenta nationernas standardminimiregler för behandling av interner föreskriver att män och kvinnor, såvitt möjligt, skall placeras i skilda anstalter. Vid anstalter som tar emot både män och kvinnor skall den del av anläggningen som är avsedd för kvinnor vara helt skild från andra delar av anläggningen. Även enligt artikel 11 i de europeiska fängelsereglerna skall manliga och kvinnliga intagna i princip hållas skilda från varandra. De kan dock delta tillsammans i organiserade aktiviteter, vilka ingår som inslag i ett uppgjort behandlingsprogram.

Tidigare fanns det inom svensk lagstiftning inte någon bestämmelse om att män och kvinnor skulle hållas åtskilda. Med ikraftträdande den 1 januari 1999 infördes emellertid en bestämmelse härom i 8 a § KvaL (prop. 1997/98:95, bet. JuU19, rskr. 208). Enligt denna bestämmelse skall en kvinna normalt placeras i en anstalt som är avsedd för enbart kvinnor. En kvinna får inte utan eget medgivande placeras i en anstalt där även män placeras.

I samband med utskottets behandling av det nya lagförslaget konstaterade utskottet att förslaget låg i linje med vad utskottet tidigare hade uttalat i fråga om kvinnors situation inom kriminalvården. Förslaget innebar att kvinnor fick en ovillkorlig och lagstadgad rätt att avtjäna fängelsestraffet utan att behöva komma i kontakt med manliga intagna. På så sätt skapades enligt utskottet förutsättningar för en trygg och effektiv verkställighet för kvinnor. Till det sagda lades att förslaget stod i överensstämmelse med Sveriges internationella åtaganden på området. När det gällde möjligheterna till placering i blandad anstalt ansåg utskottet att förslaget hade fått en lämplig utformning och att kvinnors behov av skydd hade blivit tillräckligt tillgodosett med den avfattning som bestämmelsen fått. De motionsyrkanden som framställdes rörande kvinnors placering avstyrktes (bet. 1997/98:JuU19 s. 10 f).

Kriminalvårdsstyrelsen har utfärdat riktlinjer för fängelsedömda kvinnor. Dessa gäller sedan den 1 juni 1998. I riktlinjerna har även frågan om kvinnors placering uppmärksammats, bl.a. framgår att fängelsedömda kvinnor skall placeras i anstalter som är avsedda enbart för kvinnor eller i avdelning avgränsad från manliga intagna. Vidare framgår att ytterligare en anstalt skall inrättas i Göteborgsområdet.

I fråga om inrättandet av ytterligare en anstalt kan det nämnas att det den 13 april i år invigts en ny anstalt för enbart kvinnor i Lindome utanför Göteborg. Anstalten, Sagsjön, har såväl en öppen som en sluten avdelning. Sammanlagt har anstalten 30 platser.

Utskottet är alltjämt av uppfattningen att den nya lagstiftningen på ett tillräckligt sätt tillgodoser det behov av skydd som fängelsedömda kvinnor har. Utskottet vill härvid särskilt understryka att det, sedan utskottet senast uttalade sig i frågan, utfärdats riktlinjer inom kriminalvården som föreskriver att kvinnor alltid skall placeras på ett sådant sätt att de är skilda från manliga intagna. Vidare har en ny anstalt för enbart kvinnor inrättats. Motionerna Ju904 och Ju913 i nu behandlad del avstyrks.

Behandlingsinnehållet m.m.

I motion Ju907 (v) tas frågan om ett efter kvinnors behov särskilt anpassat behandlingsinnehåll upp. Motionärerna efterlyser åtgärder inom både frivården och anstaltsvården. Vidare anser motionärerna att ytterligare resurser bör tillföras anstalter med kvinnliga fängelsedömda för att ge kvinnorna tillgång till terapi, psykologer etc.

Utskottet har tidigare behandlat liknande motionsyrkanden, senast under riksdagsåret 1997/98. Utskottet anförde därvid att det i och för sig delade motionärernas uppfattning att det är angeläget att kvinnors särskilda behov tillgodoses under verkställigheten. Med hänsyn bl.a. till att kriminalvården höll på att utveckla särskild programverksamhet för kvinnor fann utskottet emellertid att det inte fanns anledning för riksdagen att ta något initiativ i frågan och avstyrkte motionerna (bet. 1997/98:JuU19 s. 11 f).

I de riktlinjer som Kriminalvårdsstyrelsen utfärdat behandlas frågan om särskild programverksamhet för kvinnor. Av dessa följer att kvinnor i princip skall erbjudas ett likartat programutbud som män. Programmen skall dock speciellt uppmärksamma kvinnors särskilda behov, bl.a. skall särskilda föräldraprogram erbjudas intagna kvinnor. För att stärka de intagna kvinnornas självkänsla och identitet i kvinnorollen skall de erbjudas brottsrelaterade program inriktade på bl.a. könsroller, jämställdhet och konflikthantering.

Som ovan nämnts tillämpas riktlinjerna redan inom kriminalvården. Kriminalvården har för avsikt att under de närmaste åren utveckla programverksamheten för kvinnor i enlighet med riktlinjerna. Programverksamheten kommer att särskilt inriktas på de områden som kvinnor har angivit som viktiga, bl.a. utbildning, föräldraskap, hälsa och droger (Kriminalvårdens budgetunderlag för år 2000).

Enligt vad utskottet inhämtat finns det i fråga om frivårdspåföljderna inte några särskilda riktlinjer utfärdade för kvinnor. Även inom frivården bedrivs dock program särskilt inriktade på kvinnor och deras behov. Kriminalvårdsstyrelsen har för avsikt att se över situationen också för kvinnor dömda till frivårdspåföljder.

Vad gäller frågan om resurser till anstalterna kan det konstateras att flertalet kvinnor är placerade i anstalter med säkerhetsklass III och IV. Skillnaden i resursfördelning mellan kvinnliga och manliga intagna kan något beläggas med följande siffror. Siffrorna är avrundade och därför ungefärliga. Dygnskostnaden för kvinnliga intagna med säkerhetsklass III, exklusive lokalkostnader, uppgick år 1997 till mellan 900 och 1 350 kr. Motsvarande kostnad för manliga intagna med säkerhetsklass III var mellan 900 och 1 300 kr. Dygnskostnaden för kvinnliga intagna med säkerhetsklass IV, exklusive

lokalkostnader, uppgick till 800 kr. Motsvarande kostnad för manliga intagna med säkerhetsklass IV var 750 kr.

Det är som utskottet tidigare framhållit angeläget att kvinnors särskilda behov tillgodoses under verkställigheten. Utskottet välkomnar därför de riktlinjer som utfärdats av Kriminalvårdsstyrelsen för fängelsedömda kvinnor. Genom dessa riktlinjer får motionsönskemålen i Ju907 såvitt avser behandlingsinnehållet vid anstalterna anses vara tillgodosedda.

I fråga om frivården finns som ovan framgått inte några särskilda riktlinjer utfärdade. Enligt vad utskottet inhämtat planerar Kriminalvårdsstyrelsen dock att se över situationen också för kvinnor dömda till frivårdspåföljder. Utskottet finner inte skäl för riksdagen att göra något särskilt uttalande i frågan. Motion Ju907 avstyrks i denna del.

Vad slutligen gäller frågan om resursfördelningen inom kriminalvården har utskottet inte kunnat konstatera några missförhållanden. Inte heller i denna del finner utskottet därför skäl föreligga för riksdagen att göra något särskilt uttalande. Motion Ju907 avstyrks även i denna del.

Jämställdheten inom kriminalvården

I motion Ju507 (s) begärs att regeringen ser över jämställdheten inom kriminalvården, bl.a. kvinnors rätt till samma arbete som män på anstalterna.

Inom kriminalvården bedrivs visst jämställdhetsarbete. I fråga om de intagnas situation ingår jämställdhetsfrågor i olika brotts- och missbruksrelaterade program. Dessa frågor har särskilt betonats i program för specifika målgrupper såsom ungdomar, kvinnor och våldsbrottslingar med relationsvåldsfokuserad brottslighet. Samlevnads- och familjekurser på anstalten Gruvberget har jämställdhetsfrågor som grund för verksamhetsinnehållet. Dömda kvinnors situation har hamnat i fokus under år 1998 genom bl.a. särskilda regeringsuppdrag, såsom projekten med att utfärda riktlinjer för fängelsedömda kvinnor och att se över förhållandena för barn vars föräldrar är intagna i häkte eller anstalt inom kriminalvården (Kriminalvårdens Årsredovisning för år 1998 s. 80).

I fråga om arbete anger Kriminalvårdsstyrelsen i riktlinjerna för fängelsedömda kvinnor att målsättningen bör vara att i samarbete med arbetsmarknadsverkets olika myndigheter erbjuda ökade möjligheter till yrkesutbildningar. Dessa skall vara anpassade till arbetsmarknadens krav men också till kvinnornas förutsättningar och behov.

Det är i och för sig alltid av vikt att jämställdhet eftersträvas inom myndigheternas verksamhet. Som framgått ovan arbetar också kriminalvården med dessa frågor. Enligt utskottets mening finns det inte anledning för riksdagen att göra något uttalande i frågan. Motion Ju507 avstyrks i nu behandlad del.

Barn med frihetsberövade föräldrar

I motion Ju509 (kd, s, m, v, c, fp, mp) föreslås olika åtgärder för att förbättra situationen för de barn som har någon förälder som sitter i fängelse.

I augusti 1997 gav regeringen Socialstyrelsen och Kriminalvårdsstyrelsen i uppdrag att se över förhållandena för barn vars föräldrar är intagna i häkte eller anstalt samt att lämna förslag till förändringar av gällande författningar och de andra åtgärder som översynen kunde ge anledning till.

Socialstyrelsen och Kriminalvårdsstyrelsen har redovisat uppdraget i rapporten Barn med frihetsberövade föräldrar. I rapporten lämnas ett flertal förslag till åtgärder för att underlätta kontakterna mellan intagna och barn. Flera förslag lämnas också till hur de intagna skall kunna stödjas i sin föräldraroll. Bland annat föreslås att fler besökslägenheter inrättas vid anstalterna samt att särskilda besöksrum tillskapas. Vidare föreslås att särskild personal skall utses för att ansvara för barns besök i anstalt och häkte. Den föräldraverksamhet som pågår inom kriminalvården skall fortsätta under år 1999 för att därefter utvärderas. Utvärderingen skall utgöra underlag för beslut om fortsatt omfattning och innehåll i föräldraverksamheten. För att stärka intagna män i deras föräldraroll föreslås också att resurser avsätts för att starta försöksverksamhet med föräldrautbildning vid tio anstalter för män.

Rapporten bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden rörande situationen för barn med frihetsberövade föräldrar. I samband med behandlingen av budgetpropositionen för år 1998 behandlade utskottet sålunda en motion vari föreslogs att fängelserna skulle anpassas i syfte att förbättra barns möjligheter till umgänge med sina föräldrar. Utskottet anförde då att barn vars föräldrar är intagna i kriminalvårdsanstalt befinner sig i en svår situation. Utskottet ansåg dock att beredningen av den rapport som Socialstyrelsen och Kriminalvårdsstyrelsen skulle lägga fram i frågan borde avvaktas (bet. 1997/98:JuU1 s. 60).

Senast behandlades frågan i betänkande 1997/98:JuU19. Härvid uttalade utskottet att det, utan att vilja föregripa det arbete som pågick när det gällde barn till intagna, ville framhålla att barn med föräldrar på anstalt befinner sig i en svår situation. Utskottet framhöll därvid att utgångspunkten, när det gällde tänkbara åtgärder, alltid måste vara barnens bästa och att man fick räkna med olika lösningar i olika fall. Till exempel kunde det enligt utskottets mening, såsom redan skedde, undantagsvis få förekomma att mycket små barn vistas i anstalt tillsammans med sin förälder. När det gällde något större barn kunde detta knappast anses lämpligt. Vidare vore det enligt utskottets mening önskvärt om den redan förekommande verksamheten med särskilda besökslägenheter kunde byggas ut så att barn och föräldrar kan umgås under så normala förhållanden som möjligt.

Utskottet vidhåller sina tidigare uttalanden. Utskottet vill här särskilt understryka vikten av att åstadkomma möjligheter för barn och föräldrar att kunna umgås under så normala förhållanden som möjligt. Som ovan framgått bereder Regeringskansliet för närvarande Socialstyrelsens och Kriminalvårdsstyrelsens rapport. Utskottet anser att det pågående beredningsarbetet inte bör föregripas, och utskottet avstyrker motion Ju509 i denna del.

Permissionsregler m.m.

I motionerna Ju904 och Ju913 (båda m) understryks att permissioner bör beviljas restriktivt då allmänhetens skyddsintresse måste anses vara det primära. I motionerna begärs vidare att regeringen vidtar åtgärder för att genomföra en försöksverksamhet med s.k. fotboja vid permissioner och frigångar.

För att underlätta anpassningen i samhället kan en intagen enligt 32 § första stycket KvaL beviljas tillstånd att lämna anstalten för viss kort tid (normalpermission), om det inte finns påtaglig fara för fortsatt brottslig verksamhet eller avsevärd fara för annat missbruk. Vid denna bedömning skall särskilt beaktas om den intagne nyttjat eller förfarit olagligt med narkotika inom anstalten eller utan giltigt skäl vägrat att lämna urinprov. Permission får enligt 32 § andra stycket också beviljas om annan särskild anledning föreligger (särskild permission).

För permission får ställas de villkor som anses erforderliga beträffande vistelseort, anmälningsskyldighet eller annat. Om noggrann tillsyn behövs kan det föreskrivas att den intagne under permissionen skall stå under bevakning.

I fråga om permissioner gäller dessutom vissa kvalifikationstider. Sålunda bör enligt 12 § andra stycket förordningen (1974:248) om kriminalvård i anstalt (KvaF) den som dömts till minst två års fängelse inte utan särskilda skäl beviljas permission innan han avtjänat sex månader av straffet. Bestämmelserna kompletteras av Kriminalvårdsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om permissioner (KVVFS 1998:9). Av 5 § i föreskrifterna följer att permission skall föregås av en individuellt bestämd kvalifikationstid. Vidare följer av de till permissionsföreskrifterna anslutande allmänna råden att minimitiderna inte utgör någon utfästelse om permission vid en viss tidpunkt. En intagen bör sålunda inte ges permission vid minimitiden om han tidigare avtjänat längre fängelsestraff, vid flera tillfällen återfallit i brott som lett till fängelse, begått brott under verkställighet av straff, misskött tidigare permissioner eller om hans personliga förhållanden är sådana att kvalifikationstiden bör förlängas.

Under senare år har det totala antalet permissioner ökat, samtidigt som andelen missköta permissioner har minskat kraftigt. Enligt kriminalvårdens verksamhetsstatistik för år 1997 har ca 99 % av de påbörjade permissionerna (51 874 stycken) genomförts utan känd misskötsamhet. Misskötsamhet genom uteblivande skedde i 294 fall, dvs. ca 6 %. Under år 1998 påbörjades 51 898 permissioner. Andelen missköta permissioner genom avvikelse var även detta år 6 %. De nu nämnda siffrorna kan jämföras med början av 1990-talet när ca 1 000 fall årligen missköttes genom uteblivande. Enligt regeringens bedömning är den huvudsakliga förklaringen till förändringen att planeringen inför permissionerna har förbättrats avsevärt under senare år (prop. 1997/98:95 s. 57 f).

Utskottet har vid ett flertal tillfällen tidigare tagit ställning till motionsyrkanden liknande de som nu är aktuella. Senast skedde det under våren 1998. Utskottet konstaterade då att möjligheterna till permission var ett viktigt led i den intagnes återanpassning i samhället. De regler som fanns på området gav

enligt utskottet uttryck för en lämplig avvägning mellan de intressen som borde beaktas på området. I det sammanhanget ville utskottet särskilt framhålla den intagnes behov av att få tillfälle att leva upp till ett visat förtroende. När det gällde den rent konkreta tillämpningen av föreskrifterna konstaterade utskottet att statistiken avseende misskötta permissioner inte gärna kunde tolkas på annat sätt än att reglerna tillämpades på ett väl avvägt sätt och att man hade kommit till rätta med många av de problem som tidigare förknippades med permissionerna. Utskottet såg mot bakgrund av sina ställningstaganden inget behov av att ytterligare strama upp permissionsreglerna, t.ex. med föreskrifter om elektronisk övervakning (bet. 1997/98:JuU19 s. 12 f).

Utskottet ser inget skäl att frågå sina tidigare uttalanden i frågan. Motionerna Ju904 och Ju913 avstyrks i denna del.

Frigivningsförberedelser

I motionerna Ju505 (kd) och Ju907 (v) föreslås att elektronisk övervakning skall kunna användas i slutskedet av ett fängelsestraff när den intagne skall slussas ut i samhället. I motion Ju907 begärs vidare att frigivningsförberedelserna påbörjas redan när den dömda anländer till fängelse. Härvid bör särskilda lekmannaövervakare tillsättas. Vidare bör en plan upprättas för hur det rehabiliteringsarbete som påbörjats inne på anstalten skall fullföljas efter avtjänat straff.

I regeringens proposition 1997/98:96 Vissa reformer av påföljdssystemet konstaterade regeringen att det hade framförts synpunkter om att det borde skapas en möjlighet att förkorta anstaltstiden för vissa långtidsdömda. Regeringen delade uppfattningen att frågan om övergången från anstalt till ett liv i frihet för dem som avtjänar långa fängelsestraff borde ägnas särskild uppmärksamhet. Vad som därvid borde vidareutvecklas var enligt regeringen formerna för utslussning ur anstalt. Regeringen avsåg därför att återkomma till frågan om möjligheterna till strukturerad utslussning i ett senare sammanhang (s. 124).

Utskottet har inhämtat att frågan för närvarande bereds inom Regeringskansliet. En departementspromemoria om elektronisk övervakning vid utslussning ur anstalt är att förvänta i slutet av året.

Vad gäller frigivningsförberedelserna i övrigt fick Brottsförebyggande rådet (BRÅ) i december 1997 regeringens uppdrag att kartlägga kriminalvårdens och andra myndigheters arbete med frigivningssituationen för intagna i fängelse.

BRÅ har i augusti 1998 redovisat sitt uppdrag i BRÅ-rapport 1998:6 Frigivning från fängelse. BRÅ har i rapporten redovisat användningen av fängelsestraff, de frigivnas situation och vilket stöd kriminalvården och andra myndigheter erbjuder den dömda. BRÅ har även redogjort för de områden som bör förbättras och lämnat vissa förslag till åtgärder. Bland annat föreslås att förberedelserna inför frigivningen skall påbörjas snarast möjligt efter det att en person tagits in i anstalt. Vidare föreslås att realistiska rehabiliteringsplaner skall läggas upp för de intagna.

Rapporten bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Kostnadsansvaret vid § 34-placering

Om en intagen genom vistelse utanför anstalt kan bli föremål för särskilda åtgärder som kan antas underlätta hans anpassning i samhället kan han enligt 34 § KvaL få medgivande att för sådant ändamål vistas utanför anstalten, om det finns särskilda skäl. Vid bedömningen skall det särskilt beaktas om den intagne behöver vård för eller annan behandling mot missbruk av beroendeframkallande medel. Så kallad § 34-placering medges i dag främst för att den intagne skall få möjlighet att undergå vård på behandlingshem, men även placering för andra ändamål som studier vid internatskola och vård i familjehem är möjliga. Fram till den villkorliga frigivningen står kriminalvården för kostnaderna för behandlingen. Därefter övergår betalningsansvaret på den intagnes hemortskommun.

I motion Ju502 (m) ifrågasätts om inte kriminalvården bör ta över kommunernas ansvar för § 34-placeringar. I motionerna Ju507 (s) och Ju907 (v) begärs att regeringen ser över frågan om kostnadsansvaret för sådana placeringar.

Utskottet har tidigare haft att ta ställning till yrkanden om kostnadsansvaret för § 34-placeringar, senast under våren 1998. Utskottet uttryckte då att det i likhet med motionärerna kände viss oro när det gällde kommunernas förmåga att bidra till kostnaderna för vård utanför anstalt. Utskottet kunde dock konstatera att regeringen var uppmärksam på frågan och att det saknades skäl att föregripa resultatet av det aviserade arbetet. Motionerna avstyrktes (bet. 1997/98:JuU19 s. 14 f).

Regeringen har givit Narkotikakommissionen (dir. 1998:18) i uppdrag bl.a. att särskilt se över finansieringsfrågor som gäller samarbetet mellan kriminalvården och kommunerna vid kontraktsvård och vistelse utanför anstalt för vård enligt 34 § KvaL. Uppdraget skall redovisas före utgången av år 2000.

Utskottet konstaterar att regeringen har uppdragit åt Narkotikakommissionen att utreda frågan. Önskemålen i här aktuella yrkanden får därmed anses tillgodosedda. Det pågående utredningsarbetet bör inte heller föregripas. Utskottet avstyrker därför motionerna Ju502, Ju507 och Ju907 i denna del.

Beslutanderätten avseende § 34-placeringar

Av 54 § KvaL följer att det ankommer på övervakningsnämnderna att fatta beslut om § 34-placering, om den intagne dömts till högst två års fängelse. I annat fall prövas frågan av Kriminalvårdsnämnden.

I motion Ju504 (m) begärs en ändring så att beslutanderätten tillkommer kriminalvårdsmyndighetens chef i de fall den intagne dömts till högst två års fängelse.

Straffsystemkommittén föreslog i sitt betänkande Ett reformerat påföljdsystem (SOU 1995:91) att övervakningsnämnderna skulle ta över Kriminalvårdsnämndens beslutsfunktion i fråga om placering enligt 34 § KvaL. Förslaget var en konsekvens av ett annat förslag från kommittén, nämligen att

Kriminalvårdsnämnden skulle upphöra och att kriminalvårdsanstalterna i stället borde få fatta beslut i fråga om senareläggning av villkorlig frigivning. Regeringen behandlade förslaget i proposition 1997/98:96. Regeringen fann därvid att det saknades anledning att vid den tidpunkten ta ställning till Kriminalvårdsnämndens framtid. Regeringen tog inte heller ställning till Straffsystemkommitténs förslag om att beslutsfunktionen i fråga om § 34-placering skulle ändras.

Enligt vad utskottet inhämtat pågår det för närvarande inte något beredningsarbete på Regeringskansliet vare sig i frågan om Kriminalvårdsnämndens framtid eller beslutanderätten avseende § 34-placeringar.

Utskottet behandlade frågan om beslutanderätten för § 34-placeringar under våren 1998. Utskottet såg då inte något skäl att föreslå en ändring i den gällande beslutsordningen vad gällde placering enligt 34 § KvaL (bet. 1997/98:JuU19 s. 15).

Utskottet vidhåller sin tidigare uttalade uppfattning och avstyrker motion Ju504.

Övriga frågor

Närhetsprincipen

I motionerna Ju509 (kd, s, m, c, fp, v, mp) och Ju907 (v) anfördes att den s.k. närhetsprincipen, dvs. att närheten till hemorten skall bilda utgångspunkten vid placeringen av den intagne på anstalt, skall tillmätas större tyngd.

Bestämmelserna om anstaltsplaceringen finns intagna i 7 § och 7 a § KvaL. Av dessa följer att såväl säkerhetsskäl som den intagnes behov av t.ex. utbildning och behandling skall beaktas vid fördelningen av intagna mellan anstalter. Vidare skall den placering eftersträvas som är ägnad att främja en ändamålsenlig planering av frigivningen. Hur placeringen bör ske i de enskilda fallen bestäms inom kriminalvården. I Kriminalvårdsstyrelsens allmänna råd om placering av dömda/intagna i kriminalvårdsanstalt (ARK 1999:2) finns närmare anvisningar härom. Av de allmänna råden följer bl.a. följande. En intagen skall vara placerad så att, förutom att det överordnade intresset av samhällsskydd tillgodoses, anstalternas olika programutbud utnyttjas effektivt samt antalet förflyttningar minimeras. Vid valet av anstalt skall samhällsskyddsfaktorer, bakgrundsfaktorer, t.ex. den intagnes våldsbenägenhet och narkotikamissbruk, samt den intagnes individuella behov beaktas. Härvid kan bl.a. behovet av att vidmakthålla och bygga upp kontakter med familj, myndigheter, övervakare, arbetskamrater och andra resurspersoner beaktas. Kriminalvårdsstyrelsen betonar i de allmänna råden särskilt kraven på en individuell bedömning.

Utskottet har tidigare vid olika tillfällen haft anledning att uttala sig om närhetsprincipen.

Vid riksdagsbehandlingen av den proposition som grundades på Fängelseutredningens första betänkande Verkställighet av fängelsestraff (SOU 1993:76) tillstyrkte utskottet ett förslag från regeringen om att utöka möjligheterna att placera en intagen i en anstalt där han kan få adekvat vård och behandling under anstaltstiden. Förslaget innebar bl.a. att närhetsprincipen

inte längre skulle ha samma övergripande betydelse som tidigare. I stället skulle den intagnes behov av behandling lyftas fram (bet. 1994/95:JuU20 s. 4 f).

I samband med behandlingen av budgetpropositionen för år 1998 behandlade utskottet ett motionsyrkande liknande det nu aktuella. Utskottet konstaterade därvid att flera olika intressen gör sig gällande när en intagen skall placeras på anstalt. Sammanfattningsvis måste kraven på säkerhet uppfyllas samtidigt som den intagnes vård- och behandlingsbehov skall tillgodoses. Dessutom bör den intagne vistas nära hemorten för att möjliggöra kontakt med familj och myndigheter. Det är även nödvändigt att ta hänsyn till resursutnyttjandet på de olika anstalterna. Sammantaget ansåg utskottet att de nuvarande reglerna uppfyllde de krav som borde ställas och avstyrkte motionen (bet. 1997/98:JuU1 s. 57 f).

Utskottet anser i likhet med vad det tidigare uttalat att de nuvarande reglerna uppfyller de krav som bör ställas. Motionerna Ju509 och Ju907 avstyrks i denna del.

Särskilda avdelningar för interner med utvisningsbeslut

I motion Ju907 (v) framförs att kriminalvårdens förslag att inrätta en särskild avdelning för interner med utvisningsbeslut i domen inte bör införas.

Enligt vad utskottet har inhämtat har kriminalvården särskilt uppmärksammat frågan om anstaltsvistelsen för de intagna som efter avtjänat straff skall utvisas från Sverige och de problem som är förknippade härmed. Kriminalvårdsanstalten Kumla har fått i uppdrag att på försök inrätta en särskild avdelning för intagna som har beslut om utvisning i domen. Syftet med verksamheten är att de utvisade skall erhålla ett verksamhetsinnehåll som är särskilt anpassat till att de är långtidsdömda och har olika nationell, kulturell och religiös bakgrund. Bland annat skall den intagne förberedas mentalt, socialt och praktiskt för att återvända till sitt hemland. Försöksverksamheten skall preliminärt bedrivas fram t.o.m. maj månad år 2000 och därefter utvärderas.

Enligt vad utskottet inhämtat syftar den planerade försöksverksamheten vid Kriminalvårdsanstalten Kumla till att förbättra situationen för de intagna som har utvisningsbeslut i domen genom att bl.a. erbjuda dem ett behandlingsinnehåll anpassat till deras särskilda behov. Verksamheten skall utvärderas efter en förhållandevis kort tidsperiod. Utskottet anser mot bakgrund av det anförda att det saknas skäl för riksdagen att göra något uttalande i frågan. Motion Ju907 avstyrks i denna del.

Utvisning och straffverkställighet

I motion Sf622 (m) begärs att utländska medborgare som dömts för brott i Sverige i större utsträckning skall avtjäna sitt straff i hemlandet.

Möjligheterna att utvisa en utländsk medborgare följer av utlänningslagen (1989:529) som faller inom socialförsäkringsutskottets beredningsområde. Enligt 4 kap. 7 § denna lag får en utlänning i vissa fall utvisas ur Sverige om han döms för ett brott som kan leda till fängelse. Normalt sker utvisningen

först efter det att straffet verkställts. Vissa möjligheter till verkställighet i andra länder finns dock. Av 8 § lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. (nordiska verkställighetslagen) följer att en dom som meddelats i Sverige får verkställas i något av de nu nämnda länderna. En förutsättning är att den dömda är medborgare eller har hemvist i den andra staten. Verkställighet i annat nordiskt land kan också ske om den dömda uppehåller sig i den staten och det med hänsyn till omständigheterna är lämpligt. Samtycke krävs inte för överförande av verkställigheten.

Sverige har tillträtt två inom Europarådet utarbetade konventioner på området, konventionen om brottmålsdomars internationella rättsverkningar (brottmålsdomskonventionen) och konventionen om överförande av dömda personer (överförandekonventionen). Överförandekonventionen skiljer sig från brottmålsdomskonventionen bl.a. på så sätt att den förutsätter den dömdes medgivande till överförandet. Lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom (internationella verkställighetslagen) bygger på dessa konventioner. Överförandekonventionen har kompletterats med ett tilläggsprotokoll som bl.a. innebär att straffverkställighet skall kunna överföras utan den dömdes samtycke, när domen innehåller ett beslut om utvisning. Protokollet har varit öppet för undertecknande sedan den 18 december 1997. Förutom Sverige har bl.a. Island, Danmark, Nederländerna och Tyskland undertecknat protokollet.

Överförande av straffverkställighet kan i vissa fall ske också med stöd av andra internationella överenskommelser. Vidare kan regeringen, enligt 3 § internationella verkställighetslagen, om det finns synnerliga skäl, för visst fall träffa överenskommelse med främmande stat om överförande av straffverkställighet.

Här kan nämnas att det i Schengenkonventionen (artiklarna 67–69) finns regler som innebär att straffverkställighet kan överföras mellan medlemsstaterna, när den dömda genom att fly till sitt hemland undandrar sig straffet. Sådan överföring kan ske utan den dömdes samtycke.

Utskottet har vid flera tillfällen tidigare behandlat likartade motionsyrkanden (se bet. 1994/95:JuU16 s. 13 f med där gjorda hänvisningar). Vid dessa tillfällen har utskottet sammanfattningsvis ansett att Sverige borde arbeta för att överförande av straffverkställighet bör kunna ske utan den dömdes samtycke. Något initiativ från riksdagens sida har dock inte ansetts nödvändigt.

När utskottet senast behandlade frågan konstaterade utskottet att den internationella utvecklingen låg väl i linje med vad utskottet tidigare hade uttalat i frågan. Utskottet utgick i sammanhanget från att regeringen vidtog de åtgärder som erfordrades för att innehållet i tilläggsprotokollet till överförandekonventionen skulle kunna genomföras. Utskottet ville dock i sammanhanget erinra om att situationer finns när det inte är ett svenskt intresse att verkställigheten sker utomlands, t.ex. i fallet om en utlänning i Sverige döms till ett långt fängelsestraff för narkotikabrott och det är realistiskt att räkna med en betydande nedsättning av straffet om det får avtjänas i hemlandet (bet. 1997/98:JuU19 s. 22 f).

Frågan om överförande av straffverkställighet utan den dömdes samtycke bereds för närvarande i Regeringskansliet. En proposition beräknas komma under hösten.

Enligt utskottets mening finns det inte anledning att föregripa det pågående beredningsarbetet. Utskottet avstyrker motion Sf622 i nu behandlad del.

Ersättning för fysisk träning under häktningstiden

I motion Ju501 (m) begärs att häktades rätt till ersättning för fysisk träning inom ramen för programverksamheten tas bort.

Enligt 5 § lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. följer att den som är häktad, om möjligt, skall erbjudas arbete eller annan därmed jämförlig sysselsättning under häktningstiden. För den sysselsättning som tillhandahålls den häktade skall ersättning utgå enligt de bestämmelser som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

Föreskrifter om ersättningen till intagna i anstalt och häkte meddelas enligt 38 § KvaF och 7 § förordningen (1976:376) om behandling av häktade m.fl. av Kriminalvårdsstyrelsen. Dessa tas in i Kriminalvårdsverkets författningssamling. För närvarande pågår en översyn av bestämmelserna. Nya föreskrifter kommer att meddelas under året.

Ersättning för fysiska aktiviteter utgår endast om de ingår i programverksamhet som är strukturerad, schemalagd och personalledd. Ersättning utgår alltså endast undantagsvis, t.ex. när den intagne är i dålig kondition på grund av missbruk och därför är i stort behov av fysisk träning.

Utskottet konstaterar inledningsvis att en översyn av föreskrifterna om ersättningen till intagna i anstalt och häkte för närvarande pågår. Utskottet utgår från att Kriminalvårdsstyrelsen vid denna översyn finner en ändamålsenlig avvägning mellan olika intressen. Enligt utskottets mening är det knappast lämpligt att riksdagen bestämmer i vilka enskilda situationer ersättning skall utgå. Utskottet avstyrker motion Ju501.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *en ny verkställighetslag*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju917 yrkande 16,
res. 1 (m)
2. beträffande *möjligheterna till sysselsättning på anstalterna*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju904 yrkande 24,
1998/99:Ju907 yrkande 10 och 1998/99:Ju913 yrkande 16 (delvis),
res. 2 (m, kd)
res. 3 (v, fp)
3. beträffande *behandlingen av psykiskt störda*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju918 yrkande 17,
res. 4 (mp)

4. beträffande *behandling av män som begått vålds- eller sexualbrott*

att riksdagen avslår motion 1998/99:A810 yrkande 22,

res. 5 (m, kd, c, fp)

5. beträffande *användningen av medicinsk behandling av sexualbrottslingar*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju904 yrkande 29 och 1998/99:Ju913 yrkande 18 (delvis),

res. 6 (m)

6. beträffande *utvärderingen av behandlingsmetoder*

att riksdagen avslår motion 1998/99:So462 yrkande 9,

res. 7 (fp)

7. beträffande *disciplinåtgärder för livstidsdömda*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju904 yrkande 28 och 1998/99:Ju913 yrkande 18 (delvis),

res. 8 (m)

8. beträffande *rymningar*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju904 yrkande 25 och 1998/99:Ju913 yrkande 17 (delvis),

res. 9 (m)

9. beträffande *placeringen av fängelsedömda kvinnor*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju904 yrkande 23 och 1998/99:Ju913 yrkande 16 (delvis),

res. 10 (m)

10. beträffande *behandlingsinnehållet för kvinnor*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju907 yrkandena 2 och 7,

res. 11 (v)

11. beträffande *resurser till kvinnliga intagna*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju907 yrkande 8,

12. beträffande *jämställdheten inom kriminalvården*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju507 yrkande 5,

13. beträffande *barn med frihetsberövade föräldrar*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju509 yrkandena 1 och 3,

14. beträffande *permissionsregler m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju904 yrkandena 26 och 27 och 1998/99:Ju913 yrkande 17 (delvis),

res. 12 (m)

15. beträffande *elektronisk övervakning vid utslussning*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju505 och 1998/99:Ju907 yrkande 11,

res. 13 (kd, v, c, fp)

16. beträffande *frigivningsförberedelser*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju907 yrkandena 14 och 15,

res. 14 (v)

17. beträffande *kostnadsansvaret vid § 34-placering*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju502, 1998/99:Ju507 yrkande 3 och 1998/99:Ju907 yrkande 16,

res. 15 (m, kd, c, fp)

18. beträffande *beslutanderätten avseende § 34-placeringar*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju504,

19. beträffande *närhetsprincipen*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju509 yrkande 5 och
1998/99:Ju907 yrkande 6,

res. 16 (kd, v, c)

20. beträffande *särskilda avdelningar för interner med utvisnings-
beslut*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju907 yrkande 9,

21. beträffande *utvisning och straffverkställighet*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Sf622 yrkande 2,

res. 17 (m)

22. beträffande *ersättning för fysisk träning under häktningstiden*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju501.

res. 18 (m)

Stockholm den 4 maj 1999

På justitieutskottets vägnar

Gun Hellsvik

I beslutet har deltagit: Gun Hellsvik (m), Ingvar Johnsson (s), Margareta Sandgren (s), Alice Åström (v), Ingemar Vänerlöv (kd), Anders G Högmark (m), Ann-Marie Fagerström (s), Maud Ekendahl (m), Helena Frisk (s), Yvonne Oscarsson (v), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c), Siw Persson (fp), Göran Norlander (s) och Yilmaz Kerimo (s).

Reservationer

1. En ny verkställighetslag (mom. 1)

Gun Hellsvik (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m) anför:

Regeringen har i och för sig uppgivit att den har för avsikt att på nytt överväga frågan om en ny verkställighetslag. Detta är inte tillräckligt. Vi anser att regeringen snarast skall ta initiativ till en utredning med uppdrag att lämna förslag till en ny lagstiftning. Då det finns ett stort pedagogiskt värde med att förse en ny straffverkställighetslagstiftning med ett namn som överensstämmer med lagstiftningens syfte, nämligen att ange de regler som skall gälla för

hur fängelsestraff skall verkställas, bör den nya lagen benämnas fängelselagen.

Det bör ankomma på regeringen att snarast vidta åtgärder med anledning av vad vi nu anför.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *en ny verkställighetslag*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99:Ju917 yrkande 16 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 1.

2. Möjligheterna till sysselsättning på anstalterna (mom. 2)

Gun Hellsvik (m), Ingemar Vänerlov (kd), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd) och Jeppe Johnsson (m) anför:

Vi anser att det är av stor betydelse att fängelsetiden används till något meningsfullt. Detta bör ske så långt det är möjligt utan att syftet med fängelsestraffet går förlorat.

Bland dem som tas in på anstalt finns det många som inte kan läsa och skriva och som aldrig har haft en anställning. Möjligheten till grundläggande skolutbildning och arbete inom kriminalvården är en förutsättning för att dessa personer skall ha en rimlig chans till en ny start efter avtjänat straff. Med vårt budgetförslag hade det funnits tillräckliga resurser för bl.a. detta ändamål inom kriminalvården. Förslaget godkändes dock inte av riksdagen. Det får nu ankomma på regeringen att föreslå tillräckliga resurser i nästa budgetproposition. Detta är en förutsättning för att fängelsetiden skall kunna användas till något meningsfullt.

Det ankommer på regeringen att vidta erforderliga åtgärder enligt vad vi nu anför med anledning av här aktuella yrkanden i motionerna Ju904, Ju907 och Ju913.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *möjligheterna till sysselsättning på anstalterna*
att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ju904 yrkande 24, 1998/99:Ju907 yrkande 10 och 1998/99:Ju913 yrkande 16 (delvis) som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 2.

3. Möjligheterna till sysselsättning på anstalterna (mom. 2)

Alice Åström (v), Yvonne Oscarsson (v) och Siw Persson (fp) anför:

Vi anser att en viktig fråga för att möjliggöra en återanpassning till samhället är utbildning. En mycket stor del av internerna saknar grundläggande kunskaper och har läs- och skrivsvårigheter. Det är därför viktigt att ge de intagna möjlighet att komplettera sina kunskaper. Utbildningen inom fängelserna måste även i andra avseenden utvecklas. Inte minst gäller detta möjligheterna till högskolestudier genom t.ex. distansutbildning. De interner som har förutsättningar för högskolestudier bör ges möjlighet till detta, eftersom

det påverkar återanpassningen positivt. Det ankommer på regeringen att vidta erforderliga åtgärder i syfte att stödja och öka intresset för alla former av utbildning. Detta bör riksdagen med anledning av motionerna Ju904, Ju907 och Ju913 som sin mening ge regeringen till känna.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *möjligheterna till sysselsättning på anstalterna* att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ju904 yrkande 24, 1998/99:Ju907 yrkande 10 och 1998/99:Ju913 yrkande 16 (delvis) som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 3.

4. Behandlingen av psykiskt störda (mom. 3)

Kia Andreasson (mp) anför:

Många av de intagna inom kriminalvården lider av någon form av psykisk störning. Med rätt behandling skulle dessa personer kunna bryta sig ur missbruk och kriminalitet, vilket bl.a. skulle medföra att antalet återfallsbrott skulle kunna minskas.

Möjligheterna till vård och behandling för intagna med psykiska störningar är i dag begränsade. Lösningen på problemet är dock inte att döma fler till rättspsykiatrisk vård, utan i stället bör behandlingsprojekt startas ute på fängelserna. Kognitiva behandlingsmetoder skall härvid utvecklas för att lära de intagna att hantera livet utanför fängelset. I dessa bör bl.a. ingå strategier för att lära sig att bemästra hotfulla situationer. De kognitiva behandlingarna måste kompletteras med missbruksbehandling och allmänt psykosocialt stöd. Självklart krävs även en adekvat medicinsk behandling.

Det bör ankomma på regeringen att vidta åtgärder med anledning av vad jag nu anför.

Jag anser att utskottets hemställan under moment 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *behandlingen av psykiskt störda* att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ju918 yrkande 17 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 4.

5. Behandling av män som har begått vålds- eller sexualbrott (mom. 4)

Gun Hellsvik (m), Ingemar Vänerlov (kd), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Gunnel Wallin (c) och Siw Persson (fp) anför:

Vi anser att män som på olika sätt våldfört sig på kvinnor måste få en möjlighet att bearbeta sina problem. Strafftiden för dessa män skall därför användas för behandling genom bl.a. psykoterapi och gruppterapi. Genom sådana åtgärder kan återfall i brott förebyggas.

Det ankommer på regeringen att vidta åtgärder för att utvidga möjligheterna till behandling enligt vad vi nu anför.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *behandling av män som begått vålds- eller sexualbrott*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:A810 yrkande 22 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 5.

6. Användningen av medicinsk behandling av sexualbrottslingar (mom. 5)

Gun Hellsvik (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m) anför:

Vi utgår från att regeringen inom ramen för det arbete som pågår inom Regeringskansliet också kommer att ta ställning till hur den framtida användningen av medicinsk behandling (s.k. kemisk kastrering) av sexualbrottslingar skall kunna utvecklas.

Sexualbrottslingar kan i dag som ett led i behandlingen av sitt brottsliga beteende frivilligt genomgå sådan behandling. Kriminalvården har dock inte någon möjlighet att ensam besluta om behandling utan den bestäms och utförs inom ramen för hälso- och sjukvården oavsett om den medicinska behandlingen påbörjats i frihet eller under verkställighet. Det kan enligt vår uppfattning finnas skäl att närmare överväga om inte medicinsk behandling i kombination med terapi bör användas mer frekvent inom kriminalvården, särskilt för de fall brottslingen tidigare avböjt behandling och därefter återfallit i brott av samma slag. Det får ankomma på regeringen att utreda denna fråga.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *användningen av medicinsk behandling av sexualbrottslingar*

att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ju904 yrkande 29 och 1998/99:Ju913 yrkande 18 (delvis) som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 6.

7. Utvärderingen av behandlingsmetoder (mom. 6)

Siw Persson (fp) anför:

Jag välkomnar att regeringen har för avsikt att utvärdera i vilken utsträckning befintliga behandlingsmetoder är lämpliga och verksamma. Det är dock enligt min mening viktigt att denna utvärdering görs av oberoende forskare. Det får ankomma på regeringen att se till att så blir fallet. Vad jag nu anför bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Jag anser att utskottets hemställan under moment 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *utvärderingen av behandlingsmetoder*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:So462 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 7.

8. Disciplinåtgärder för livstidsdömda (mom. 7)

1998/99:JuU27

Gun Hellsvik (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m) anför:

Det är enligt vår mening oacceptabelt att livstidsdömda inte kan åläggas någon direkt kännbar disciplinär bestraffning om de uppför sig illa eller begår brott under tiden som fängelsestraffet verkställs.

För att komma till rätta med problemet kan vi tänka oss en rad nya åtgärder. Antalet permissioner kan minskas för dem som missköter sig. Vidare bör inskränkningar i möjligheten att ta emot besök kunna utgöra en effektiv åtgärd. Slutligen vill vi nämna möjligheten att införa löneavdrag.

Regeringen bör få i uppdrag att snarast utreda frågan om ett nytt system för disciplinåtgärder för livstidsdömda.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *disciplinåtgärder för livstidsdömda*
att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ju904 yrkande 28 och 1998/99:Ju913 yrkande 18 (delvis) som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 8.

9. Rymningar (mom. 8)

Gun Hellsvik (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m) anför:

Vi anser att det i princip skall vara omöjligt att rymma från de slutna anstalterna. Den borgerliga regeringen satsade cirka 50 miljoner kronor på säkerhetshöjande åtgärder på de tre tyngsta anstalterna, och rymningarna har minskat de senaste åren. De säkerhetshöjande åtgärder som den föregående regeringen investerade i har således gett god utdelning i form av ökad säkerhet framför allt för allmänheten. Det är angeläget att säkerheten bibehålls och även i framtiden ligger på en hög nivå. Allmänhetens skyddsintresse måste alltid sättas i främsta rummet. Det åligger regeringen att bevaka dessa frågor och att därvid vidta erforderliga åtgärder.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *rymningar*
att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ju904 yrkande 25 och 1998/99:Ju913 yrkande 17 (delvis) som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 9.

10. Placeringen av fängelsedömda kvinnor (mom. 9)

Gun Hellsvik (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m) anför:

Vi anser att de åtgärder som hittills genomförts av regeringen när det gäller anstaltsplaceringen av kvinnor är steg i rätt riktning. Vi är också positivt inställda till de riktlinjer som Kriminalvårdsstyrelsen har utfärdat och till att ytterligare en anstalt för kvinnor har inrättats.

Enligt vår mening skall emellertid kvinnor och män aldrig ges möjlighet att avtjäna fängelsestraff på samma anstalter. Många av de kvinnor som döms till fängelse har i hela sitt liv dominerats och utnyttjats av män. Manliga fängelsedömda har inte sällan en kvinnosyn som inte är acceptabel i ett samhälle som ser män och kvinnor som jämlika. Denna kvinnosyn riskerar kvinnorna att utsättas för när de placeras på blandade anstalter. Härtill kommer att kvinnorna riskerar att utsättas för såväl fysiska som psykiska övergrepp. Blandade anstalter bör alltså inte förekomma. Det ankommer på regeringen att lägga fram de lagförslag som krävs för att åstadkomma detta. Regeringen måste också se till att det finns tillräckligt många anstaltsplatser för kvinnor. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *placeringen av fängelsedömda kvinnor*
att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ju904 yrkande 23 och 1998/99:Ju913 yrkande 16 (delvis) som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 10.

11. Behandlingsinnehållet för kvinnor (mom. 10)

Alice Åström (v) och Yvonne Oscarsson (v) anför:

Vi anser att det finns ett klart behov av förändringar när det gäller verkställighetsinnehållet så att det bättre svarar mot de behov som kvinnliga intagna har. Detta är särskilt viktigt eftersom kvinnor inom kriminalvården har helt andra erfarenheter än män. Kvinnorna har i många fall utsatts för våld och övergrepp. Många av kvinnorna är också mödrar till barn som omhändertagits, vilket skapar speciella problem. Dessa skillnader måste beaktas vid utformningen av program m.m. inom kriminalvården.

Vad vi nu anför gör sig även starkt gällande inom frivården eftersom de flesta kvinnor som döms för brott döms till en frivårdspåföljd.

Det bör ankomma på regeringen att vidta åtgärder med anledning av vad vi nu anför.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *behandlingsinnehållet för kvinnor*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99:Ju907 yrkandena 2 och 7 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 11.

12. Permissionsregler m.m. (mom. 14)

Gun Hellsvik (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m) anför:

Vi anser att reglerna om permission måste vara restriktiva. Beslutet om permission bör fattas med utgångspunkt i en för den intagne fastlagd vårdplan. Detta gör sig särskilt starkt gällande för återfallsförbrytare. I dessa fall måste statens intresse av att skydda medborgarna i samhället väga tyngre än den intagnes intresse av permission.

Ett sätt att strama upp permissionerna skulle enligt vår mening kunna vara att använda systemet med elektronisk övervakning när den intagne befinner sig utanför anstalten. En sådan ordning skulle även kunna användas vid frigång. En utvidgning av användningsområdet för intensivövervakning bör, som vi ser det, föregås av en försöksverksamhet.

Det ankommer på regeringen att vidta erforderliga åtgärder med anledning av vad vi nu anför.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *permissionsregler m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ju904 yrkandena 26 och 27 och 1998/99:Ju913 yrkande 17 (delvis) som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 12.

13. Elektronisk övervakning vid utslussning (mom. 15)

Alice Åström (v), Ingemar Vänerlov (kd), Yvonne Oscarsson (v), Ragnwi Marcelind (kd), Gunnel Wallin (c) och Siw Persson (fp) anför:

Personer som har dömts till långa fängelsestraff bör under slutet av sin straff-tid stegvis kunna slussas ut i samhället. Genom en sådan ordning skulle den intagne ges möjlighet att på ett bättre sätt anpassa sig till livet utanför fängelset. Detta skulle kunna ske genom en utökad användning av elektronisk intensivövervakning, dvs. i ett s.k. back door-system.

Regeringen bör snarast återkomma med förslag till försöksverksamhet med elektronisk övervakning enligt vad vi nu anför.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 15 bort ha följande lydelse:

15. beträffande *elektronisk övervakning vid utslussning*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ju505 och 1998/99:Ju907 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 13.

14. Frigivningsförberedelser (mom. 16)

Alice Åström (v) och Yvonne Oscarsson (v) anför:

Enligt vår mening bör frigivningsförberedelser påbörjas redan när den dömde anländer till fängelset. En omsorgsfullt planerad frigivning motverkar återfall i brottslig verksamhet. Den dömde måste bl.a. ges möjlighet och uppmuntras till att försöka ordna sig bostad och arbete samt att skapa sociala kontakter utanför anstalten. Som ett led i arbetet att skapa ett socialt nätverk för den dömde bör det införas en ordning med tillsättande av lekmanövervakare direkt efter det att en fängelsedom meddelats. Vidare bör det för varje intagen upprättas en plan för hur det rehabiliteringsarbete som påbörjats inne på anstalten skall fullföljas efter avtjänat straff. Det får ankomma på regeringen att vidta erforderliga åtgärder för att åstadkomma detta.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *frigivningsförberedelser*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ju907 yrkandena 14 och 15 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 14.

15. Kostnadsansvaret vid § 34-placering (mom. 17)

Gun Hellsvik (m), Ingemar Vänerlöv (kd), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Gunnel Wallin (c) och Siw Persson (fp) anför:

Vi anser att de missbrukare som påbörjat missbruksbehandling inom kriminalvården bör ges bättre möjligheter att fullfölja påbörjad behandlingsplan. I annat fall riskerar de resurser som dittills lagts ner på behandlingen att bli till ingen nytta.

Tillgången till behandling utanför anstalt försämras hela tiden. Med en hårt ansträngd ekonomi i många kommuner finns det en risk för att behandling som bör komma till stånd uteblir eftersom kommunerna inte anser sig ha råd med den. En lösning på detta skulle vara att låta kriminalvården ta över det ekonomiska ansvaret.

Narkotikakommissionens uppdrag att se över denna fråga skall inte redovisas förrän i slutet av år 2000. Enligt vår mening är frågan mycket angelägen. Förslag om hur problemet skall lösas bör därför lämnas snarast.

Det bör ankomma på regeringen att vidta åtgärder med anledning av vad vi nu anför.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *kostnadsansvaret vid § 34-placering*
att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ju502, 1998/99:Ju507 yrkande 3 och 1998/99:Ju907 yrkande 16 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 15.

16. Närhetsprincipen (mom. 19)

Alice Åström (v), Ingemar Vänerlöv (kd), Yvonne Oscarsson (v), Ragnwi Marcelind (kd) och Gunnel Wallin (c) anför:

Vi anser i och för sig att det är viktigt att stor hänsyn tas till den dömdes behov av vård och behandling vid hans placering i anstalt. Större hänsyn bör dock tas till den s.k. närhetsprincipen. Det är viktigt att den dömda ges möjlighet att vidmakthålla eller bygga upp kontakter med familj, övervakare, arbetskamrater och andra personer i hans närhet.

Det får ankomma på regeringen att vidta de åtgärder som kan krävas.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 19 bort ha följande lydelse:

19. beträffande *närhetsprincipen*
att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ju509 yrkande 5 och 1998/99:Ju907 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 16.

17. Utvisning och straffverkställighet (mom. 21)

1998/99:JuU27

Gun Hellsvik (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m) anför:

Vi anser att utländska brottslingar som döms till fängelse här i större utsträckning bör avtjäna straffet i sitt hemland. När en domstol har fattat beslut om utvisning av en icke svensk medborgare skall utvisningen kunna ske innan det utdömda fängelsestraffet avtjänats.

Regeringen bör beakta vad vi nu anført i det pågående beredningsarbetet. Vidare bör regeringen verka för att internationella överenskommelser om överförande av straffverkställighet träffas med de länder dit detta i dag inte är möjligt.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 21 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *utvisning och straffverkställighet*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99:Sf622 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 17.

18. Ersättning för fysisk träning under häktningstiden (mom. 22)

Gun Hellsvik (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m) anför:

Vi anser att det ges helt fel signaler till dem som är häktade när samhället bekostar deras fysiska träning även om så sker inom ramen för programverksamheten. Ute i samhället ägnar åtskilliga människor en del av sin fritid till fysisk träning, och de människor som väljer att besöka en träningslokal får oftast betala för detta. Den möjlighet som finns att erhålla ersättning för fysiska aktiviteter bör därför tas bort.

Det bör ankomma på regeringen att vidta erforderliga åtgärder enligt vad vi nu anført.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 22 bort ha följande lydelse:

22. beträffande *ersättning för fysisk träning under häktningstiden*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ju501 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 18.

Särskilt yttrande

Särskilda avdelningar för interner med utvisningsbeslut (mom. 20)

Alice Åström (v) och Yvonne Oscarsson (v) anför:

Inom den grupp av fångar som är dömda till utvisning från Sverige efter avtjänat straff finns vissa problem vad gäller rehabilitering. Fångarna saknar t.ex. motivation för de behandlingsprogram som är inriktade på en anpassning till det svenska samhället. Vi är trots detta tveksamma till inrättandet av en särskild avdelning för interner med utvisningsbeslut. Vi vill dock inte

motsätta oss en försöksverksamhet som får utvisa hur verkställigheten bör utformas i framtiden. 1998/99:JuU27

Sammanfattning.....	1
Motionerna	1
Motioner väckta under allmänna motionstiden 1998	1
Utskottet	3
En ny verkställighetslag.....	4
Verksamheten vid kriminalvårdsanstalterna	4
Verkställighetsinnehållet.....	4
Behandling av män som begått vålds- eller sexualbrott	6
Disciplinåtgärder för livstidsdömda	7
Rymningar.....	8
Kvinnor inom kriminalvården.....	9
Placering.....	9
Behandlingsinnehållet m.m.	10
Jämställdheten inom kriminalvården.....	11
Barn med frihetsberövade föräldrar	11
Vistelser utanför anstalt	13
Permissionsregler m.m.	13
Frigivningsförberedelser	14
Kostnadsansvaret vid § 34-placering.....	15
Beslutanderätten avseende § 34-placeringar	15
Övriga frågor.....	16
Närhetsprincipen	16
Särskilda avdelningar för interner med utvisningsbeslut.....	17
Utvisning och straffverkställighet	17
Ersättning för fysisk träning under häktningstiden.....	19
Hemställen	19
Reservationer	21
1. En ny verkställighetslag (mom. 1), (m).....	21
2. Möjligheterna till sysselsättning på anstalterna (mom. 2), (m, kd).....	22
3. Möjligheterna till sysselsättning på anstalterna (mom. 2), (v, fp) ...	22
4. Behandlingen av psykiskt störda (mom. 3), (mp)	23
5. Behandling av män som har begått vålds- eller sexualbrott (mom. 4), (m, kd, c, fp).....	23
6. Användningen av medicinsk behandling av sexualbrottslingar (mom. 5), (m).....	24
7. Utvärderingen av behandlingsmetoder (mom. 6), (fp).....	24
8. Disciplinåtgärder för livstidsdömda (mom. 7), (m).....	25
9. Rymningar (mom. 8), (m).....	25
10. Placeringen av fängelsedömda kvinnor (mom. 9), (m)	25
11. Behandlingsinnehållet för kvinnor (mom. 10), (v).....	26
12. Permissionsregler m.m. (mom. 14), (m)	26
13. Elektronisk övervakning vid utslussning (mom. 15), (kd, v, c, fp).....	27
14. Frigivningsförberedelser (mom. 16), (v).....	27

15. Kostnadsansvaret vid § 34-placering (mom. 17), (m, kd, c, fp)....	28	1998/99:JuU27
16. Närhetsprincipen (mom. 19), (kd, v, c).....	28	
17. Utvisning och straffverkställighet (mom. 21), (m).....	29	
18. Ersättning för fysisk träning under häktningstiden (mom. 22), (m)	29	
Särskilt yttrande.....	29	
Särskilda avdelningar för interner med utvisningsbeslut (mom. 20), (v).....	29	